

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Godlycke Kracht Van De Goede Wercken Ghegront Op Het Waere Gheloof

Hazart, Cornelius

Antwerpen, 1669

IV. Capittel. Wordt bewesen dat het gheloove alleen niet genoeghsaem en
is om den mensch rechtveerdigh te maken.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71472](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71472)

soo moet ghy nu Chyssenen zynde daghelijck heyligher en heyligher worden.

Ten tweeden seght den selven H. Apostel. 1. ad Cor. 7. V. 1. Hebbende dan, alderlieffte, dese beloften, laet ons suyveren van alle vleckes des vleeschs ende des gheests, volmakende de heyligh-makinge in de vrees des Heeren.

Hier leert den Apostel dat wy dooz de supberheyt van siel ende van lichaem ons in heyligher ende rechtveerdigher kunnen volmaken/ ofte daghelijck de selve vermeerderen.

Ten derden seght den H. Apostel 2. Cor. 9. v. 10. Hy sal het saet vermenighvuldighen, ende vermeerderen de vruchten ofte struycken van uwe rechtveerdigher.

Hier leert den Apostel dat dooz de aelmoessen de goederen verminderd / maer de rechtveerdigher vermeerbert wort.

Ten vierden / seght den den H. Joannes Apoc. 22. v. 11. Die vuyl is dat hy noch vuylde worde, en die rechtveerdigh is dat hy rechtveerdigher worde, en die heyligh is, dat hy heyligher worde. Hier beken den Dordrechtischen Bybel Num. 29. dat het woort *heyligh worden*, gheset wort teghen het woort *vuyl worden*. Maer niemant wort vuylde dan hy te voer was als dooz quade wercken en utentwe sonden / ergo dit gheset sijn de tegen het ander / soo seght Joannes dat men dooz goede wercken kan heyligher ende rechtveerdigher worden.

IV. CAPITTEL.

Wordt bewesen dat het gheloove alleen niet genoegsaem en is om den mensch rechtveerdigh te maken.

Niemant en twiffelt of het gheloove is noodt saekelijck om gherechtveerdigh te worden / want dit leert opentlijck den H. Paulus. Hebr. 11. v. 6. Sonder 't gheloove, seyt hy / is 't onmogelijck Gode te behagen.

behaghen, want die tot Godt komt moet ghelooven &c. Dat is klaer ende en heeft gheene andere bewij-
sen van doen: Maer de questie is of den mensch
kan gherechtbeerdicht worden dooz het gheloove
alleen sonder de wercken. De Calvinisten segghen
dat ja/ de Catholijcken segghen dat neen/ende be-
vestigghen hare leerlinghe met klare ende ontwed-
legghelijcke Schyfturen.

1. Ghelijck den H. Apostel Paulus seght dat het on-
moghelyck is Godt te behaghen sonder gheloof, alsoo
seght den Ecclesiasticus 1. V. 28. dat niemant kan gerecht-
veerdicht worden sonder de vreesse des Heeren.

2. Ghelijck het gheloove het beginsel is van de
rechtveerdigheyt/ alsoo seght den H. David *Psal. 111.*
V. 10. dat de vreesse des Heeren het beginsel der wijshedyt
is, waer op den Dordrechtschen Bybel *Num. 24.* seght:
Die de rechte wijshedyt begheert te verkryghen, die moet
voor eerst ende voor al Godt vreesen, maer die rechte
wijshedyt van de welke David hier spreekt en is niet
anders als een gerechtigh leven/ghelijck David sel-
ve ende den Dordrechtschen Bybel *Num. 25.* verklaert/
soo seght den H. David dat de vreesse des Heeren
het beginsel is haude rechtveerdigheyt.

3. Ghelijck den H. Paulus seght *Galat. 3. v. 11.* dat
den rechtveerdighen leeft uyt het gheloove, alsoo seght
den Wjssen man *Prov. 14. v. 27.* dat de vreesse des Hee-
ren de fonteyne des levens is, ja ghelijck den Dordrecht-
schen Bybel dit verstaet *Num. 71.* Het leven vloeyt uyt
de vreesse des Heeren.

4. Ghelijck het gheloove supbert van sonden/soo
als men kan lesen *Ahor. 13. Rom. 3. Galat. 3.* alsoo
van ghelijcken de vreesse des Heeren/ want den Ec-
clesiasticus seght *Cap. 1. v. 28.* De vreesse des Heeren
iaecht de sonde uyt.

Al het selve by-konst seght de Schyfture van de
Hope: 1. *Prov. 28. 25.* Die in den Heere hoopt sal ghene-
sen worden, te weten/seght den Dordrechtschen Bybel.
Num. 66. naer siel ende lichaem 2. *Psalms. 37. v. 5. 6.* Hoopt
in den Heere, ende hy sal uwe rechtveerdigheyt doe voort-
komen ghelijck een licht. 3. *Rom. 8. v. 24.* Wy sijn in de

hope saligh gheworden. 4. *Matth. 9. v. 2.* Hoopt, sonne,
we sonden worden u vergeven.

De uytwerkingen die de Schryfture oock toeschryft aen de Liefde tot Godt, zyn van ghelijcken
sach / ofte noch meerder. 1. Seght den H. Paulus
in 't gemeen *Galat. 5. 6.* In Christo Jesu en heeft de
besnydenisse, noch voorhuylt eenighe kracht, maer het ge-
loove werckende door de Liefde. Hier komt wederom
den Dordrechtischen Bybel *Num. 26.* ende verstaet dit
alleen van de betooninghe der liefde, als of-se met het
gheloove niet mede en wyocht / maer behalven dat
Paulus hier niet een tittelken en heeft van betooninghe,
soo ist dat andere Schryftuer-plaetsen hier te-
ghen sryden: Want den H. Joannes *Epist. 1. cap. 3. v.*
14. wy weten dat wy overgegaen zijn uyt de doot in het
leven, om dat wy de broeders beminnen: Hier seght
wederom den Dordrechtischen Bybel *Num. 33.* dat de
liefde de verdienende oorsake niet en is van het leven, maer
een teeken door het welcke wy van 't leven verleeckt wor-
den: Maer dit is wederom eene ghelapte schryftu-
re / alsoo den H. Joannes hier niet en vermaent van
eenigh teeken, maer de oorsake waerom dat
wy van de doot overgegaen zijn tot het le-
ven / te weten / de Liefde; want hy voeght'er daren-
lijck by: Die de liefde niet en heeft, blijft in de doot
gelijck hy van hier uytduckelijck de oorsake greeft
waerom dat ymant blijft in de doot / te weten / ge-
breck vande Liefde, alsoo seght hy dat de Liefde self
oorsake is van het leven / inder voeghen dat hy
hier niet anders en seght / als / ghelijck den menschen
doot blijft sonder de Liefde, alsoo leeft hy oock door
de Liefde, sonder dat hy eens ghewach maect of
van teeken, of van betooninghe. Den Dordrechtischen
Bybel dit wel merckende / en heeft op die woorden
Joannis: Die niet en bemint, ofte geen liefde en heeft /
blijft inde doot, gheene verklaringhe ghestelt om
dat hy den dagh hier doot niet en sagh.

Och / wat willen wy klaerder hebben als 't ge-
ne Christus selve *Luc. 7. v. 47.* seght tot de Joden van
de sonderse / die sijne voeten kuste ende de selve
waschte

waschte met haere tranen &c. Haer worden vele son-
den vergeven, om dat se veel bemindt heeft, maer dien
wort weynigh vergeven die weynigh bemint.

Hier en is gheen uptblucht booz de Calvinisten,
om te loochenen dat de liefde oorzake is vā de ver-
ghiffnisse der sonden / ten zy dat se niet gabberen
en sorte verklaringhen / ghelijck sy te bozen ghe-
daen hebben / dit wederom af-slaen. Laet ons
hooren wat den Dordrechtschen Bybel hier op seght.

Booz eerst. De Calvinisten hebben den text self
hier verdraeyt ofte verbalscht; want daer in den
Oryginelen Griecxchen text; staet *ἀφιωνται* hare sou-
den worden vergeven, daer hebben se ghestelt / zijn
haer vergeven, als of de sonden te bozen vergeven
waren eer de sonderisse beminde. Welck strydt
teghen het Grieccksch woord *ἀφιωνται*, alsoo dit
betrekkent den teghenwoordighen tijdt, ende niet den
voorgaenden.

Ten tweeden / segghen sy dat de groote liefde van
de sonderisse gheene oorsaeck en was van de verghevinghe
haerder sonden, maer dat de selve een vrucht, bewijs, ende
teecken was dat haer vele sonden vergeven waren. Siet
den Dordrechtschen Bybel. Num. 46.

Maer dit strydt regel recht teghen den opzech-
ten text. 1. Om dat desen updruckelijck seght niet
dat de sonden alreede vergeven waren, ghelijck wy
upt het Grieccksch nu betoont hebben / maer inder
daer ende teghenwoordelijck vergeven wierden. 2.
Om dat hy niet eens en vermaent noch van vrucht,
noch van bewijs, noch van teecken. 3. Om dat den
text met klare woorden seght dat haer de sonden
vergeven wierden om dat se veel bemindt hadde/
ofte; Want sy veel bemindt hadde: dese twee wooz-
den; Want, ofte om dat beteckenen in 't Duytsch,
Grieccksch, ende Latyn, de oorzake van het dat gedaen
wordt / ghelijck men met duplent exempelē sou-
konken bewijzen / ergo den text seght dat de liefde
van dese sonderisse de oorzake is ghetwerst vande
vergevinghe haerder sonden. Doch soo de liefde
dit niet verdienē en kan ten zy ghegront zijnde

op het waere gheloof/ soo seght Christus, dat oock het gheloove de sonderse betwaert heeft/ inder boeghen dat beyde ende gheloof ende liefde als samenwerckende oorzaken bande vergiffnisse gheweest zijn. Daerom spreekt den Dordrechtchen Bybel al te stout ende vermetelijck als hy voorders seght/ dat de vergevinghe der sonden wort gheset de oorake der liefde, ende niet de liefde de oorake van de vergevinghe der sonden: **Reghel-recht teghen de klare woorden van Christus.**

Wt al het doozgaende maect tek nu mijn beslupt/ om te toonen dat het gheloove alleen den mensch niet rechtvaardigh en maect.

Al het ghene dat de Schryfture toe-schrijft an het gheloof/ schrijft se oock toe aen de vreesse des Heeren. aen de Hope, ende Liefde. Sy seght dat den mensch niet en kan gherechtvaardicht worden sonder de vreesse: Dat dese is het beginsel der wijsheyt ofte van een gherechtigh leven: Wat se is de fonteyne des levens: Wat se de sonden uyt-jaeght. Sy seght bande Hope, dat se den mensch gheneest oock na de siele; dat Godt om haer de rechtvaardigheyt doet voort-komen: Dat wy in haer saligh worden: Dat de ghene die hoopt vergiffnisse van sonden verkrijght. Sy seght van de Liefde, dat se oorake is dat wy overgegacen sijn van de doot in het leven: Dat de ghene die se niet en heeft, blijft in de doot. Dat se oorake is gewest van de vergevinghe der sonden in die vermaerde sonderse: ende nergens en seght de Schryfture dat dese deughden niet anders als teekenen, bewijzen, beooringhen, ofte verklaringen zijn bande rechtvaardighmakinghe/ ofte gheloof/ ghelijck de Calvinisten vassen/ volghet dan dat dese deughden mede-werken/ als oorzaken/ tot de rechtvaardighmakinghe des menschs: vervolghens dat het gheloove alleen den mensch niet en rechtvaardicht.

Doch/ wat willen wy klaerder als 't ghene den H. Jacobus Apostel ons leert in sijnen Brief Cap. 2. v. 24. daer hy spreekt soo klaer als 't moghelijck is/ segghende: Den mensch wort gherechtvaardicht uyt de

were-

wercken, ende niet alleenlijck uyt het gheloove. **H**y en seght niet: Den mensch betoont, bewijst, ofte betuyght uyt de wercken dat hy te bozen gherechtebeerdicht is / maer hy seght dat hy uyt de wercken selve gherechtveerdicht wort. **O**versulcx Partye soude hier noot sakelijck moeten swichten ende haer obergheben / ten waer saken dat se Godt niet en hadde obrghegheben tot eenen verkeerden sin om de klare Schrifuren dupster te maken / ende de oprechte te verbalschen / soo als wy boven ghesien hebben.

V. CAPITTEL.

Opworinghen van Partye teghen het voorgaende, ende antwoorde op de selve.

Wij sullen beginnen van hunnen eersten leeraer Calvyn. **D**esen in *Antidoto Concilij Trident.* ad Can. 11, Sess. 6. spreekt aldus: Het gheloove alleen maect rechtveerdigh, maer het gheloove dat rechtveerdigh maect en is niet alleen. **D**oorzets: Als wy seggen dat het gheloove alleen rechtveerdigh maect, wy en verstaen dat niet van een gheloof sonder liefde, maer wy segghen dat het gheloof alleen oorsake is van de rechtveerdigh-makinghe.

Antwoorde: **D**at is te segghen / ick begheere dat soo te hebben / of de Schrifure dupsentmaect contrarte leert ofte niet: **W**ant ghelijck wy nu alrede wijs-looptigh betwefen hebben / de Schrifure schrijft aen de Vreesse, Hope, ende Liefde de selve uytwerckingen toe / die se toe-schrijft aen het gheloove; maer het gheloove is oorsake van die uytwerckingen / namelijk vande rechtbeerdigh-makinghe / ergo oock de Vreesse, Hope, ende Liefde.

Waerom seght den H. Augustinus seer wel in *Enchiridion* Cap. 8. Het gheloove sonder de liefde en kan niet baten: **W**elck netkens past op 't ghene den H. Paulus seght 1. Cor. 13. v. 2, 3. Al hadde ick alle gheloof,